

Mindezt azért jegyzi meg Faber püspök, hogy hozzátehesse:

„Ennélfogva annak ajándékozhatjuk és hagyományozhatjuk a könyvet, akinek éppen akarjuk. Adományozzuk hát Szent Miklósról elnevezett kollégiumunknak és elrendeljük, hogy ott állandóan használhassák a tanulók, szabályaink és előírásaink figyelembevételével. Bécs, 1540.”

Fitz főigazgató így beszél aztán a Bessarion-féle Corvina sorsáról:

— A tizenhatodik század elején még ott volt ez a munka a királyi könyvtárban. Ezt onnan tudjuk, hogy a benne foglalt három disszertációt, Bessarion pátriárkának egy ugyancsak Budán fekvő levelével együtt nyomtatásban kiadta Strassburgban az 1513. évben Johannes Vadianus, aki könyve előszavában hivatkozik is arra, hogy a Bibliotheca Corvinianában levő díszes kéziratból rendezte sajtó alá. Tehát 1513 és 1540 közt kerülhetett a kódex a bécsi püspök tulajdonába. Vadianus strassburgi könyve, amelynek egy példánya régóta megvan a múzeumban, pontosan leírta a Corvinát, amelynek szövegét közli. Fraknoi Vilmosék, amikor összeállították a Bibliotheca Corviniana jegyzékét, Vadianus leírása nyomán felvették Bessarion művét is a közvetve ismert, de „elveszett vagy lappangó” Corvinák rubrikájába. Nemrég aztán Ausztriában a bencésrend göttweigi kolostorának könyvtárában napvilágra került ez a rendkívüli érték. Összehasonlítottuk strassburgi leírásával, pontosan megegyezik minden. Semmi kétség: ez a kódex is ott feküdt Hollós Mátyás valamelyik könyvespolcán...

A negyvenezer könyv legendája

Mátyás valamelyik könyvespolca... Fitz főigazgató a tudós tárgyilagosságával szedi szét a hagyományt, amely negyvenezer könyvről szól:

— Heltai krónikája vitte be a köztudatba ezt a legendát. Ő, ha valami nagy mennyiséget akart kifejezni, azt írta: negyvenezer, — ugyanugy, ahogy ma is azt mondjuk: százszor, ezerszer, milliószor. Negyvenezerben jelölte meg Heltai a híres „fekete sereg” számát, negyvenezer diákja volt — szerinte — a budai főiskolának és így tovább. Későbbi magyar tudósok négy-öt ezer könyvet számítanak, ami magában véve is igen tekintélyes gyűjtemény, ha meggondoljuk, hogy az időtájt Európa legnagyobb könyvtáraiban sem volt több mű. Volt olyan tudósunk is, mint Gulyás Pál, aki azt a véleményét képviselte, hogy négy-ötszáznál több Corvina el sem férhetett abban a könyvtárban. En az az álláspontot másik tulajdonos tartom a negyvenezeres változattal szemben; mert szavahihető külföldi tudósok, akik Mátyásnál jártak, feljegyzik, hogy a Bibliothecában meg volt minden görög, latin és magyar munka. Fontos körülmény, hogy a Hollós Mátyás címerével ellátott kódexeken, a tulajdonképpeni Corvinákon kívül voltak ott más munkák is.

Elmondja még Fitz főigazgató, hogy ezidő szerint az egész világon százhatvan Corvina ismeretes, különféle egyetemi és muzeumi könyvtárakban. Amióta a velencei egyezmény értelmében Bécs visszaadott Budapestnek néhány ilyen hollóscímerű kódexet, azóta itt van a legtöbb Corvina, amelyek közül néhányat a múlt század hetvenes éveiben a török szultán ajándékozott vissza Magyarországnak.

A főigazgató átvezet egy terembe és lehúzza a vastag zöld posztót egy muzeumi állványról. Az üveglap alól kápráztatóan virítanak a régebben ismert Corvinák zöld-, arany-, vörös- és violaszínű betűi, — mintha mosolyognának, mintha az Antifonale nyitott lapjának hangjegyeivel együtt örvendének azon, hogy a göttweigi kolostor zord falai közül megkerült az elveszettnek vélt gyermek, a Bessarion-Corvina...

ERDŐS IVÁN

Megkerült egy „elveszett” Corvina

— A Nemzeti Múzeum új kincse —

Fitz főigazgató nyilatkozik az Ujságnak a nagyértékű könyvről

Négyszáz esztendeje eltűntnek vélt lelki gyermek hazatérése deríti most öröme a Nemzeti Múzeumot és az egész magyar tudományos világot: megkerült és visszajött a házi tűzhelyhez, a természetes és illő környezetbe Mátyás király legendáshírű gyűjteményének egy könyve, egy ama felbecsülhetetlen értékű kincsek közül, amelyeket Corvinák néven ismer a művelt világ. A múzeum Széchenyi-könyvtárának derűs, nemesízlésű hatalmas főigazgatói termében a gyűjtemény legféltettebb értékei, a középkori kéziratok és régebben megtalált Corvinák tartják átölelve maguk közt a visszatért sokszázesztendő családtagot, akit Fitz József főigazgató mutat be nekünk. Ha valamelyikre, úgy erre a sokszázesztendő könyvre áll a klasszikus bölcsesség szava: *Habent sua fata libelli*. Megvan a könyveknek a maguk végzete. Nem olyan zord ugyan ennek a Corvinának a fátuma, mint a testvéreinek, amelyeket a világhírű *Bibliotheca Corviniana*-ból Mátyás király halála után a gyenge utódok elkótyavetyéltek, de mindenesetre különös a végzet, amely ezt a kincset négy évszázad elteltével visszajuttatta a Duna partjára.

Fitz főigazgató óvatossággal veszi ki a szekeréből a „megtért” Corvinát, elhelyezi maga előtt az asztalon és szinte gyengédséggel tárja fel annak szépségeit a laikus előtt. Hogyne volna gyönyörűség a bibliográfus — és általában a tudós számára — Mátyás királynak ez a lelki gyermeke! Hiszen bőrkötése még tökéletesen ép, csak a kapcsok hiányzanak; kívül sértetlenül megvan az uralkodó hollós címere. Belül, az első finom pergamen lapon két címer: fent jobboldalon a Hunyadi-családé, lent középen pedig a királyé. Semmi kétség: Corvina!

— Itt van még egy címer! — mutat rá Fitz főigazgató az első pergamenlap aljára — Bessarion pátriárkáké!

Mi van a megtalált Corvinában

És így vonul végig előttünk mozaikokban ennek a Corvinának ötszázéves története.

Bessarion niceai érsek munkáival egyik legkiválóbb uttörője volt a humanizmusnak. Legfőbb érdeme, hogy míg az ő fellépéséig a humanisták inkább csak a latin irodalommal foglalkoztak, ő ráterelte a nyugati világ figyelmét a görög klasszikus műveltségre. Bessarion, aki VII. Palaiologos János császárral együtt menekült a hódító törökök elől nyugatra, magával hozott rengeteg görög irodalmi munkát. Olaszországban sokfelé járt. Az ő dus adományai vetették meg a velencei Szent Márk-könyvtár alapját. Firenzében megtelepedve, termékeny irodalmi munkásságot fejtett ki és II. Pius pápától megkapta a konstantinápolyi pátriárka címet. Azoknak az időknek bibliofiljei drága könyveket ajándékoztak egymásnak.

Igy kapta Mátyás király Bessarion pátriárkától ezt — az akkori fogalmak szerint — ragyogó kiállítású könyvet, amely Firenzében készült.

Az első szöveglapon a kódexek zöld és arany indafonatokkal díszes kezdőbetűje. Művészettörténészek talán nem tartanák túl értékes munkának, mert ezen a diszen nem igen lehet felismerni a híres firenzei miniátorok egyikének, sem Francesco Antonio de Cherico-nak, még kevésbé Attavante degli Attavanti-nak a kezénymát. De ez csak lényegtelen mellékkörülmény azzal szemben, hogy egy kívül-belül teljesen ép példány ez a Corvina, amelynek szövege magától Bessariontól való. A pátriárka eredetileg görögül írta meg a kódex három értekezését: *Leonardus Job* fordította latinra és ő is másolta be a ma is csodálatosan tiszta pergamenlapokra, kitűnően olvasható betűkkel. Az első disszertáció János evangéliuma egy mondatának az értelmezéséről szól; a második és harmadik szintén teológiai tárgyú — a latin szöveg tele görög idézetekkel —, végig mind az ötvenhét lapon.

A bécsi püspök legbecsületesebb munkája

Fitz főigazgató, miközben pillantása féltő szeretettel nyugszik Bessarion pátriárka művén, Mátyás király hajdani kincsesházának drágaságán, így mond el egyetmást a hazatért kódex történetéből:

— Milyen alkalmából juttatta Bessarion figyelmessége ezt a könyvet Mátyásnak, azt nem lehet tudni. Könnyen lehetséges, hogy a tudós hódolatának jele akart ez lenni a tudományt pártoló nagy király irányában. Az kétségtelen, hogy a humanista görög papnak szoros kapcsolata volt Mátyással és a budai tudósok körével. Mihelyt Mátyás király meghalt, az udvari emberek kezdték a — számukra értéktelen — könyveket fűnek-fának eladni, vagy elajándékozni. Ilyen uton-módon kerülhetett ez a Corvina a bécsi püspökséghez.

Felöltjük a kódex fedelét. Belül csak ugyan ott a latin feljegyzés:

Emptus est iste liber per nos Doctorem Joannem Fabrum Episcopum Viennensem...

(Mi, Johannes Faber doktor, bécsi püspök, vásároltuk ezt a könyvet...)

Következik a püspök teljes címének felsorolása, majd annak megemlítése, hogy Johannes Faber dr. nem a püspökség vagyionából, vagy jövedelméből kizsakított pénzért vette meg ezt a művet, —

sed ea, quam ex honestissimis nostris laboribus aliunde accepimus... (hanem olyan pénzen, amelyet legbecsületesebb munkánkkal másfelől keresünk.)